Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій
кафедра політичної соціології

**ЗАТВЕРДЖЕНО**
директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій
_____ Олена МУРАДЯН
«28» серпня 2026 року

Робоча програма навчальної дисципліни

# СОЦІОЛОГІЯ РЕЧЕЙ

рівень вищої освіти **бакалаврський**
галузь знань **С соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**
спеціальність **С5 соціологія**
освітня програма **соціально-політичні дослідження**
вид дисципліни **обов'язкова**
ННІ **соціології та медіакомунікацій**

2026/2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ соціології та медіакомунікацій.
Протокол №6 від “26” серпня 2026 року.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:
**Бойко Дмитро Миколайович**, к. соц. н., завідувач кафедри політичної соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології.

Протокол №1 від “26” серпня 2026 року.

завідувач кафедри Дмитро БОЙКО

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ соціології та медіакомунікацій.

Протокол №1 від “26” серпня 2026 року.

Голова науково-методичної комісії Юлія СОРОКА

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
спеціальності 054 Соціологія Олена МУРАДЯН

Програму вивчення навчальної дисципліни "*Соціологія речей*" складено відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 054 Соціологія.

## 1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів загальних уявлень про основні актуальні соціологічні теорії для вивчення речей. Курс побудовано на перетині сучасних трендів в соціології: «повороті до матеріального», урбаністиці, активізації соціологічних досліджень технологій тощо.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. визначити передумови формування соціології речей як окремої галузі соціологічного знання.
2. розкрити зміст наукових та філософських понять, що лежать в основі сучасної соціології речей;
3. проаналізувати евристичний потенціал класичних соціологічних теорій для вивчення речей;
4. проаналізувати та проінтерпретувати сучасні соціологічні теорії речей;
5. вивчти основні засади використання соціологічних методів для дослідження речей;
6. сформувати в студентів практичні навички застосування соціології речей в сфері маркетингу та соціального інжинірингу

1.3. Кількість кредитів для денної форми навчання – 4

1.4. Загальна кількість годин для денної форми навчання - 120

| 1.5. Характеристика навчальної дисципліни | |
|---|---|
| За вибором | |
| Денна форма навчання | Заочна форма навчання |
| Рік підготовки | |
| 2-й | 2-й |
| Семестр | |
| 4-й | 4-й |
| Лекції | |
| 32 год. | 10 год. |
| Практичні, семінарські заняття | |
| 32 год. | 8 год. |
| Лабораторні заняття | |
| 0 год. | 0 год. |
| Самостійна робота | |
| 56 год. | 102 год. |
| Індивідуальні завдання | |
| *Есе, 10 год. (за рахунок самостійної роботи)* | |
| *Контрольна робота, 2 год. (за рахунок самостійної роботи)* | |

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Навчальна дисципліна забезпечує розвиток наступних **компетентностей**:

ЗК 08 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК 01 Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК 03 Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
СК 06 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
СК 07 Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:
Навчальну дисципліну спрямовано на досягнення таких **результатів** навчання:
ПРН 01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
ПРН 03 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
ПРН 4 Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
ПРН 08 Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
ПРН 11 Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.
ПРН 13 Відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:
***знати :***
- місце, роль та функції соціології речей в системі соціогуманітарного знання;
- генезис та історію становлення соціології речей;
- можливості застосування класичних соціологічних теорій для вивчення речей;
- основні положення сучасних соціологічних теорій речей;
- фундаментальні теоретико-методологічні проблеми соціології речей та варіанти їхнього вирішення;
- ***вміти*** :
- застосовувати основні соціологічні та загальнонаукові методи до вивчення речей;
- правильно працювати з науковими першоджерелами соціології речей;
- застосовувати теоретичні положення соціології речей при аналізі власної повсякденності;
- застосовувати теоретичні положення соціології речей при аналізі маркетингових процесів та явищ.

1.7. Пререквізити

Вступ до соціології. Історія класичної соціології.

## 2. Тематичний план навчальної дисципліни

## РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ

**Тема 1. «Поворот до матеріального»**

Причини та передумови «повороту до матеріального». Місце «повороту до матеріального» в генезі соціології думки. Фундаментальні питання і проблеми, що актуалізує «поворот до матеріального». Питання перформативності речей. Питання агентності речей.

**Тема 2. Релятивізм в соціології речей**

Загальнонаукове та загальносоціологічне визначення релятивізму. Георг Зіммель про «Раму картини», «Ручку вази». Речі як смислова єдність. Симетрія матеріально-технологічного та суспільно-функціонального зв'язку. Фрейм-аналіз Ірвінга Гофмана. Оснащення як сукупність опосередковуючих соціальну взаємодію матеріальних об'єктів, які форматують інтеракцію, закріплюють її, наділяють об'єктивністю. Речі як «якір» взаємодії.

**Тема 3. Субстанціоналізм в соціології речей**

Загальнонаукове та загальносоціологічне визначення субстанціоналізму. Акторно-мережева теорія. Варіація АМТ Бруно Латура. Лабораторія та бактерії. Матеріальний фрейм, мережа, актант. Варіація АМТ Джона Ло. Стійкі множини. Перетинання характеристик незмінності форми в різних топологіях. Варіація АМТ Карен Кнорр Цетіна. Об'єктуалізація. Структура відсутності.

**Тема 4. Номіналізм в соціології речей**

Загальнонаукове та загальносоціологічне визначення номіналізму. Інтерпретація робот Мартіна Хайдеггера в контексті соціології речей. Концепція оснастки (Zeug). Підручність речей (die Zuhandenheit). Непомітність речей. «Турбування» речей та його модуси: ненормальність, незамінність, відволікання. Етнометодологія Гарольда Гарфінкеля в контексті соціології речей. Інтерпретація речі. Речі та розрив фонових очікувань.

**Тема 5. Реалізм в соціології речей**

Загальнонаукове та загальносоціологічне визначення реалізму. Інтерпретація теорії Карла Маркса та Фрідріха Енгельса в контексті соціології речей. Засоби виробництва. Праксис та матеріальна культура. Товар та фетиш. Критична теорія в соціології речей. Дьйордь Лукач та концепція уречевлення. Репрезентація простору та простір репрезентацій. Школа анналів в контексті соціології речей. Мікроісторія, мікросоціологія, соціологія речей. Джаред Даймонд про зброю, мікроби і харч.

## РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ

**Тема 6. Соціологія речей і маркетинг**

Соціологічне розуміння товару. Жан Бодрійяр про систему речей, суспільство споживання, символічний обмін, кітч, гаджет та симулякр. Торстейн Веблен про демонстративне споживання. Концепція «стилю життя» в теорії П'єра Бурдьє. Функціональні, позафункціональні, мета- і дисфункціональні речі. Культурна біографія речей (І. Копитофф). Жиль Дельоз, Фелікс Гваттарі про споживання, капіталізм і шизофренію. Формування бажання володіти речами. Фредерік Джеймісон та культура споживання.

**Тема 7. Соціологія речей і урбаністика**

Соціологічне розуміння міста та міського простору. Чикагська школа про зони міста. Джон Уррі та автомобільність. Мішель де Серто та читання міського простору. Анрі Лефевр та виробництво простору. Повсякденність міста. Тіла, об'єкти, простори. Перспективи використання соціології речей в проєктах урбаністики.

**Тема 8. Емпіричні дослідження в соціології речей**

Кількісні та якісні методи для соціології речей. Опитування та big data. Включене спостереження для соціології речей. Біографічний метод для дослідження речей. Експеримент, розрив повсякденності та «гарфінкелінг». Мішель де Серто та метод «прогулянки містом».

## 3. Структура навчальної дисципліни

| Назви розділів і тем | Кількість годин | | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | денна форма | | | | | | заочна форма | | | | | |
| | усього | у тому числі | | | | | усього | у тому числі | | | | |
| | | л | п | лаб. | інд. | с. р. | | л | п | лаб. | інд. | с. р. |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 |
| **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ** | | | | | | | | | | | | |
| Тема 1. «Поворот до матеріального» | 12 | 4 | 4 | | | 4 | 12 | 1 | 1 | | | 10 |
| Тема 2. Релятивізм в соціології речей | 12 | 4 | 4 | | | 4 | 12 | 1 | 1 | | | 10 |
| Тема 3. Субстанціоналізм в соціології речей | 12 | 4 | 4 | | | 4 | 12 | 1 | 1 | | | 10 |
| Тема 4. Номіналізм в соціології речей | 12 | 4 | 4 | | | 4 | 12 | 1 | 1 | | | 10 |
| Тема 5. Реалізм в соціології речей | 12 | 4 | 4 | | | 4 | 12 | 1 | 1 | | | 10 |
| Разом за розділом 1 | 60 | 20 | 20 | | | 20 | 60 | 5 | 5 | | | 50 |
| **РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ** | | | | | | | | | | | | |
| *Контрольна робота* | 2 | | | | 2 | | 1 | | | | 1 | |
| Тема 6. Соціологія речей і маркетинг | 16 | 4 | 4 | | | 8 | 16 | 2 | 1 | | | 13 |
| Тема 7. Соціологія речей і урбаністика | 16 | 4 | 4 | | | 8 | 16 | 2 | 1 | | | 13 |
| Тема 8. Емпіричні дослідження в соціології речей | 16 | 4 | 4 | | | 8 | 17 | 1 | 1 | | | 15 |
| *Індивідуальне завдання (есе)* | 10 | | | | 10 | | 10 | | | | 10 | |
| Разом за розділом 2 | 60 | 12 | 12 | | 12 | 24 | 60 | 5 | 3 | | 11 | 41 |
| **Усього годин** | 120 | 32 | 32 | | 12 | 44 | 120 | 12 | 6 | | 11 | 91 |

**4. Теми семінарських занять**

| № з/п | Назва теми | Кількість годин (денна) | Кількість годин (заочна) |
|---|---|---|---|
| **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ** | | | |
| 1 | ***«Темна матерія» соціальності***<br>*Питання семінару:*<br>1. Чому зараз соціологія звернула увагу на речі?<br>2. Яке місце в суспільстві посідають речі?<br>3. Чи можливе суспільство без речей?<br>4. Що і чому класична соціологія каже про речі? | 4 | 1 |
| 2 | ***Речі, знаки, символи***<br>*Питання семінару:*<br>1. Як співвідносять речі, знаки і символи?<br>2. Як працює інтерпретація речі?<br>3. Система речей та система символів<br>4. Речі і мова | 4 | 1 |
| 3 | ***Фрейм-аналіз***<br>*Питання семінару:*<br>1. Що таке «фрейм»?<br>2. Когнітивний фрейм і матеріальний фрейм<br>3. Framework та network<br>4. Розрив фрейму і його наслідки | 4 | 1 |
| 4 | ***Оснастка і оснащення***<br>*Питання семінару:*<br>1. Як речі можуть «давати здачі»?<br>2. Чому гарні речі – невидимі речі?<br>3. Модуси існування речей в повсякденності<br>4. Речі як інструмент соціального | 4 | 1 |
| 5 | ***Виробництво речей***<br>*Питання семінару:*<br>1. Засоби виробництва і матеріальна культура<br>2. Природа – це храм, майстерня чи щось інше?<br>3. Уречевлення людей та антропоморфізація речей<br>4. Мікроби і люди – друзі назавжди? | 4 | 1 |
| | **Разом за розділом** 1 | **20** | **5** |
| **РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ** | | | |
| 6 | ***Товарність та товариство***<br>*Питання семінару:*<br>1. Чому ви повинні продати мені цю ручку?<br>2. Фетиш, кітч та культ<br>3. Гаджет як функціональна безглуздість<br>4. Речі в капіталістичну епоху: володіти чи бути? | 4 | 1 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 7 | ***Місто (без) сонця***<br>*Питання семінару:*<br>1. Простір і час для соціологів<br>2. Місто VS село<br>3. Зони міста, гетто і субурбія<br>4. Місто як текст | 4 | 1 |
| 8 | ***Як досліджувати речі?***<br>*Питання семінару:*<br>1. Експеримент: зламати, вкрасти, підмінити<br>2. Біографія речі<br>3. Фокуси на фокус-групах<br>4. Евристичний потенціал прогулянки містом | 4 | 1 |
| **Разом за розділом 2** | | **12** | **3** |
| **Усього годин** | | **32** | **8** |

## 5. Самостійна робота

| № з/п | Назва теми | Кількість годин (денна) | Кількість годин (заочна) |
|---|---|---|---|
| **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ** | | | |
| 1 | *Підготовка тематичного огляду* «Матеріальний поворот» в соціології | 4 | 10 |
| 2 | *Підготовка тематичного огляду* Релятивізм в соціології речей | 4 | 10 |
| 3 | *Підготовка тематичного огляду* Субстанціоналізм в соціології речей | 4 | 10 |
| 4 | *Складання карти концептів* Номіналізм в соціології речей | 4 | 10 |
| 5 | *Складання карти концептів* Реалізм в соціології речей | 4 | 10 |
| **Разом за розділом 1** | | **20** | **50** |
| **РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІОЛОГІЇ РЕЧЕЙ** | | | |
| 6 | *Підготовка тематичного огляду* Соціологія речей і маркетинг | 8 | 13 |
| 7 | *Підготовка тематичного огляду* Соціологія речей і урбаністика | 8 | 13 |
| 8 | *Складання сценарію ділової гри* Емпіричні дослідження в соціології речей | 8 | 15 |
| *Підготовка і написання індивідуального завдання (есе)* | | 10 | 10 |
| *Написання контрольної роботи* | | 2 | 1 |
| **Разом за розділом 2** | | **24** | **41** |
| **Усього годин** | | **46** | **91** |

## 7. Методи навчання

| Етап роботи | Форма роботи | Онлайн-платформа |
|---|---|---|
| 1. Попередня підготовка | Опитування | Канал у Telegram |
| 2. Подача нової інформації | Аудіозапис<br>Тексти<br>Відеоконференція | Telegram<br>Telegram / Moodle<br>Zoom |
| 3. Тренування | Питання для самоперевірки<br>Обговорення (чат, форум)<br>Спостереження за явищем<br>Перегляд фільмів | Telegram / Moodle<br>Telegram<br>Youtube<br>Youtube |
| 4. Виконання практичного завдання | Пошук відповідей на питання<br>Інтерактивні практичні завдання | Moodle<br>Moodle |
| 5. Оцінювання | Виконання практичного завдання<br>Письмова робота | Moodle<br><br>Moodle |
| 6. Рефлексія | Відповіді на рефлексивні питання | Zoom / Moodle |
| 7. Зворотній зв'язок | Чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем | Telegram / Zoom / Moodle |

## 7. Методи контролю

Контрольна робота, передбачена навчальним планом, аналітичне есе (біографія речі), відеоесе, робота на семінарах (виступ, письмовий реферат, аналітична записка).

Приклади питань контрольної роботи:

1) Опишіть основні причини та передумови актуальності соціології речей
2) Схарактеризуйте концепцію уречевлення за Д. Лукачем
3) В чому різниця між «оснащенням» (І. Гофман) та «оснасткою» (М. Хайдеггер)?

Критерії оцінювання контрольної роботи

| | |
|---|---|
| Відповідь повна, або з однією незначною помилкою. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом, знання основних концепцій соціології речей | 18-20 балів |
| Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом (з незначними помилками), знання деяких концепцій соціології речей | 12-17 балів |

| | |
|---|---|
| Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, показане знання лише однієї концепції соціології речей | 6-11 балів |
| Відповідь не повна, містить суттєві помилки. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, не показане знання жодної концепції соціології речей | до 5 балів |
| Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню | 0 балів |

## Аналітичне есе

**Завдання - використовуючи підходи, представлені в курсі, провести критичний розбір траєкторії існування однієї речі в сучасному суспільстві.**

Це може бути як одна конкретна річ (ваш диван, рюкзак подруги, велосипед діда чи хом'ячок племінника), так і абстрактно-узагальнена річ (типова губна помада, усереднений ядерний реактор, звичайна люлька, банальна бруківка тощо).

**Що можна аналізувати?**

(щонайменше 5 аспектів з перерахованих)

- історія винайдення / створення / освоєння
- структури виробництва, логістики, продажу і т. п.
- мережі (networks), в які включена річ, як саме
- фрейми (frameworks) та структури повсякденності, в які включена річ, як саме
- частиною яких практик є
- які соціальні відносини в ній уречевлені
- які смисли та символи в собі несе, частиною яких ритуалів є
- який функціонал має, чим замінюється чи що замінює
- як "дає здачі", тобто що відбувається у випадку виходу її з ладу
- як коммодифікується (перетворюється на товар), фетишизується, брендується, калькулюється, оцінюється тощо
- як співвідноситься з простором (фізичним і соціальним)
- як існує до "народження" та після "смерті"
- інше

В якості **висновку** треба оцінити перформативний потенціал речі, тобто її здатність / можливість / спроможність впливати на інше, зокрема, на соціальну взаємодію в її різних формах та фазах.

**Формальності:**

Орієнтовний обсяг тексту - 20 тис. знаків з пробілами.

У тексті мають даватись визначення основних понять із посиланнями на джерела.

Критерії оцінювання аналітичного есе

| | |
|---|---|
| *Високий рівень* 16 - 20 балів | - відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом, знання основних концепцій соціології речей |

| | |
|---|---|
| *Середній рівень* 11-15 балів | - відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом (з незначними помилками), знання деяких концепцій соціології речей |
| *Низький рівень* 6-10 балів | - відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, показане знання лише однієї концепції соціології речей |
| *Незадовільний рівень* 0-5 балів | - відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, не показане знання жодної концепції соціології речей |

## Відеоесе

**Завдання - підготувати відеоесе з тематики курсу "Соціологія речей".**

Можна виконувати як самостійно, так і в командах по 2-3 людини.

Орієнтовний обсяг - 10 хвилин відео.

**Що такое відеоесе?**

Відеоролик, який передбачає критичний розбір певної теми шляхом поєднання основного змістовного нарративу (закадровий голос) із ілюстративним відеорядом. Зразки відеоесе можна знайти, наприклад, тут: https://www.youtube.com/playlist?list=PLfb0QJTHnG0HYcZ9SJNfJRSkD3gc2V7RI

Ще можете загуглити "відеоесе про відеоесе"; можливо, щось знайдеться.

**Які теми можна брати?**

Це може бути будь-яка тема, в якій розкривається чи застосовується щось із підходів соціології речей. Якщо немає ідей або не вистачає впевненості у виборі, то питайте викладача.

Зразки тем:

- Соціологія *назва речі* (у Латура є "Соціологія однієї двері", чим Ви гірші?)
- Акторно-мережева теорія як діагноз для соціології
- Актант розправив плечі, або перегляд соціальної суб'єктності
- Розплутуємо мережу індустрії краси / крафтового пива / велосипедних доріжок ...
- Уречевлення дружби / кохання / честі / вірності / віри / таланту ...
- *Річ* як символ *чогось* (наприклад, апельсиновий сік як символ свободи; ананасовий сік як символ колоніалізму)
- Розрядився телефон / вимкнули світло / відключили інтернет ... - соціологічний розбір сучасної трагедії
- Фрейм-аналіз тренажерного залу / занять зі стрип-пластики / кулінарного шоу ...
- Як речі "дають здачі"?
- Товарний фетишизм на прикладі пса Патрона / селфі / чохлів для айфона
- Структурація соціального простору Залютино / Діснейленду / 13-го кладовища ...
- Історія соціального освоєння помідора / коноплі / африканського слона / гори Говерла ...

Критерії оцінювання відеоесе

| | |
|---|---|
| *Високий рівень* 31 - 40 балів | - відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом, знання основних концепцій соціології речей |
| *Середній рівень* 16-30 балів | - відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом (з незначними помилками), знання деяких концепцій соціології речей |
| *Низький рівень* 1-15 балів | - відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, показане знання лише однієї концепції соціології речей |
| *Незадовільний рівень* 0 балів | - відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, не показане знання жодної концепції соціології речей |

## 8. Методичні рекомендації з підготовки аналітичного есе та відеоесе

Для отримання найвищої оцінки необхідно поєднати:

- коректне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу, логічна та послідовна робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом;
- правильну робота з науковими першоджерелами, коректне цитування та використання посилань;
- знання основних концепцій соціології речей;
- розуміння та слідування специфіці соціологічного вивчення речей;
- прозоре та аргументоване висвітлення авторської позиції – у порівнянні різних визначень основних понять курсу, при демонстрації знання змісту основних концепцій курсу.

Для отримання оцінки, достатньої для заліку, необхідно:

- коректне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу, логічна та послідовна робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом;

- правильну робота з науковими першоджерелами, коректне цитування та використання посилань;
- знання однієї-двох концепцій соціології речей;
- розуміння та слідування специфіці соціологічного вивчення речей;
- самостійне викладення думок у відповіді (без елементів академічної недоброчесності).

**9. Схема нарахування балів**

<table>
<tr><td colspan="9">Поточний контроль та самостійна робота</td><td>Контрольна робота, передбачена навчальним планом</td><td>Аналітичне есе</td><td>Відеоесе</td><td>Сума</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="11">Для денного відділення</td></tr>
<tr><td colspan="6">Розділ 1</td><td colspan="3">Розділ 2</td><td rowspan="4">20</td><td rowspan="4">20</td><td rowspan="4">40</td><td rowspan="4">100</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т 2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td></tr>
<tr><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>4</td><td>3</td><td>3</td></tr>
<tr><td colspan="5">10 (виступи/реферати)</td><td colspan="3">10 (виступи/реферати)</td></tr>
</table>

**Критерії оцінювання навчальних досягнень**

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:
1. Модель «ШІ заборонено».
Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час усних відповідей.

2. Модель «ШІ як асистент».
Під час підготовки до практичного питання екзаменаційого білету, виконання звіту-презентації, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.
Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».
Для окремих оформлення звіту-презентації, а саме для аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних, проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.
Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

**Декларування використання ШІ.**

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

## Неформальна освіта

Замість складання контрольної роботи, здобувачі можуть пройти тематичні курси на платформах Prometheus або аналогічних. Це можуть бути курси зі списку нижче та/або інші курси; якщо це інші курси, то їх заздалегідь треба узгодити з викладачем.
Список курсів:
https://prometheus.org.ua/prometheus-free/marketing-value-proposition/
https://prometheus.org.ua/prometheus-free/digital-marketing/
https://prometheus.org.ua/prometheus-plus/marketing-manager-plus/

У разі успішного проходження курсу неформальної освіти та надання викладачу сертифікату, що підтверджує, здобувач освіти може не складати контрольну роботу та одразу отримати за неї максимальну оцінку (20 балів – для денного відділення, 30 балів – для заочного відділення).

**Шкала оцінювання**

<table>
<tr><td rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру</td><td>Оцінка за національною шкалою</td></tr>
<tr><td>для дворівневої шкали оцінювання</td></tr>
<tr><td>90 – 100</td><td rowspan="3">зараховано</td></tr>
<tr><td>70-89</td></tr>
<tr><td>50-69</td></tr>
<tr><td>1-49</td><td>не зараховано</td></tr>
</table>

## 10. Рекомендована література

### Базова література:


1. Holmes, H. (2024). *The materiality of nothing: Exploring our everyday relationships with objects absent and present*. Routledge. Routledge
2. Ros i Solé, C. (2025). *Material interculturality: Making sense with everyday objects*. Routledge. Routledge
3. Lucas, G., & Lee Dawdy, S. (Eds.). (2025). *Undoing things: How objects, bodies and worlds come apart*. Routledge. Routledge
4. Giuliani, C., & Hodgson, K. (Eds.). (2023). *Memory, mobility, and material culture*. Routledge.
5. Appadurai A. The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective. Cambridge, 1986. 329 p.
6. Boiko D. Symbolic violence as the object of sociological research: inter Bourdieu and Zizek // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2016, №36. С. 57-61.
7. Boiko, D. (2018). Евристичний потенціал акторно-мережевої теорії у вивченні ієрархічних соціальних відносин та структур. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи», 39, 95-100. https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/9896
8. Boiko, D. (2019). Things in the tools of symbolic violence in postmodern society: dissertation paper on PhD on Sociology: 22.00.01 / V. N. Karazin Kharkiv National University. Kharkiv. 223 p. http://dissertations.karazin.ua/sociology/resources/e39af893d7fb467dee2860495f52ce0c.pdf
9. Boiko, D.; Dykan, B. (2019). The Applying of the Discourse-analysis to the Studying of the Discourse Level of the Ontology of Things: Capabilities and Limitations.Science and Education a New Dimension, VII(32), Issue 192, 85-88. https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-192VII32-20
10. Chapter: Goffman's frame analysis and modern micro-sociological paradigms, Publisher: Sage Publications, Editors: H. J. Helle, S.N. Eisenstadt, pp.71-100 https://www.researchgate.net/publication/250003096_Goffman's_frame_analysis_and_modern_micro-sociological_paradigms
11. Denzin N., Keller Ch. Frame analysis reconsidered // Erving Goffman: Vol. 4 / Ed. by G.A. Fine, G. Smith. London: Sage Publications, 2000. P. 65-79. http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/48739087/9781317133544_preview.pdf
12. Gulnara Z. Karimova & Amir Shirkhanbeik | Claudia Alvares (Reviewing Editor) (2015) Society of things: An alternative vision of Internet of things, Cogent Social Sciences, 1:1, DOI: 10.1080/23311886.2015.1115654
13. Jef C. Verhoeven Goffman's frame analysis and modern micro-sociological paradigms. In book: Micro-Sociological Theory,
14. Latour B. Gabriel Tarde and the end of the Social // The Social in Question / Ed. by P. Joyce. London: Routledge, 1999.http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/82-TARDE-JOYCE-SOCIAL-GB.pdf
15. Nekhaienko, O., Usenko, D., & Perekhodchenko, L. (2024). OBJECTS AS A FACTOR IN THE TRANSFORMATION OF SOCIAL REALITY. Scientific Journal of Polonia University, 61(6), 142-151. https://doi.org/10.23856/6118
16. Schegloff E. Goffman and the analysis of conversation // Sage Masters of Modern Social Thought / Ed. by G.A. Fine, G. Smith. Vol. IV. London: Sage Publications, 2000. http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.476.8680&rep=rep1&type=pdf
17. Shaev, Yury. (2014). From the Sociology of Things to the “Internet of Things”. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 149. 10.1016/j.sbspro.2014.08.266.
18. Strydom, Piet. (2024). Towards a sociology of the future: An exploration in cognitive social theory. *European Journal of Social Theory,* 27, 2, 241-259. https://doi.org/10.1177/13684310241226615
19. The practice turn in contemporary theory / ed. by T. Schatzki et al. New York: Routledge, 2001. http://www.gbv.de/dms/weimar/toc/320359395_toc.pdf

20. Urry J. Sociology beyond societies. Mobilities for the twenty-first century. London and New-York: Routledge, 2000. https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4410560/mod_resource/content/0/John%20UrrySociology%20Beyond%20Societies_%20Mobilities%20for%20the%20Twenty%20First%20Century%20%28International%20Library%20of%20Sociology%29%20%282000%29.pdf
21. Vine, Tom. (2018). 'The Sociology of Things: A response to Peter Cochrane', University of Suffolk Research Blog: https://www.uos.ac.uk/content/sociology-things-response-peter-cochrane.
22. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. Пер. з фр. під ред. Л. Кононовича. Львів : Кальварія, 2004. 367 с.
23. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. Пер. з фр. під ред. В. Ховхуна. К. : Видавництво. Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
24. Бойко Дмитрий. Какво все пак казва лисицата: първа скица на ръкопис по въпроса за контрапостмодернизма // Социология в (пост) модерността. Материали от XIX Международна научна конференция на студенти, докторанти, докторанти и млади учени (18-19 март 2021 г. Харков).–, 2021. – 176 с. – С. 26-27.
25. Бурдьє П. Практичний глузд. Пер. з фр. Київ : Український центр духовної культури, 2003. 503 с.
26. Даймонд Джаред. Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівностей між народами. — К.: «Ніка-Центр», 2009. — 488 с.
27. Голіков О.С. Фабрикація порядку. Знання в конституюванні соціального : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 592 с.
28. Запорожченко Руслан. Кой живее добре в норвежки затвор: първа скица на ръкопис по въпроса за контрапостмодернизма // Социология в (пост) модерността. Материали от XIX Международна научна конференция на студенти, докторанти, докторанти и млади учени (18-19 март 2021 г. Харков).–, 2021. – 176 с. – С. 47-48.
29. Іванова Є. Діють не тільки люди: акторно-мережева теорія та соціологія речей. Про|странство. URL: https://www.prostranstvo.media/uk/diyut-ne-tilky-lyudy-aktorno-merezheva-teoriya-ta-socziologiya-rechej/
30. Литовченко Артьом. Кой все пак беше Рюрик: първата скица на ръкопис по въпроса за контрапостмодернизма // Социология в (пост) модерността. Материали от XIX Международна научна конференция на студенти, докторанти, докторанти и млади учени (18-19 март 2021 г. Харков).–, 2021. – 176 с. – с. 72-73.
31. Основи політичної соціології. Навчальний посібник / М.А. Безносов, Т.Н. Дублікаш, А.Д. Литовченко та інш. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2015.
32. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник / Л. Г. Сокурянська. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 156 с.
33. Солнишкіна А. А. Соціологія мистецтва: основні етапи становлення та перспективи розвитку. SOCIOПРОСТІР : Міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи, 2010. №1. С. 102-105.
34. Соціологія політики: Підручник: у 2-ч частинах. / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2011. – У двох частинах.

**Допоміжна література:**

1. Aby, Stephen H. Sociology: A Guide to Reference and Information Sources (3rd ed.). Littleton, CO: Libraries Unlimited Inc. 2005.
2. Albrow M. Globalization: Myths and realities. London : Roehampton Institute, 1994. 17 p.
3. Appadurai A. Globalization (A Public Culture Book) : Duke University Press, 2001. 334 p.
4. Appadurai A. Grassroots Globalization and the Research Imagination. Public Culture. 2000. Vol. 12, no. 1. P. 1–19. URL: https://doi.org/10.1215/08992363-12-1-1
5. Babbie, Earl R. 2003. The Practice of Social Research (10th ed.). Wadsworth: Thomson Learning. 2003.
6. Beck U. What Is Globalization?. Polity Press, 2000. 192 p.
7. Bourdieu P. The field of cultural production: Essays on art and literature. New York : Columbia University Press, 1993. 322 p.
8. Braudel F. The Expansion of Europe and the «Longue Durée». Expansion and Reaction. Dordrecht, 1978. P. 17–27. URL: https://doi.org/10.1007/97894-009-9947-3_2

9. Brewer Noah. A Sociology of Things. Practical Aesthetics. URl: https://practicalaesthetics.wordpress.com/2011/08/29/a-sociology-of-things/
10. Cochoy, F. (2007). A Sociology of Market-Things: On Tending the Garden of Choices in Mass Retailing. The Sociological Review, 55(2_suppl), 109–129. doi:10.1111/j.1467-954x.2007.00732.x
11. Collins, Randall. Four Sociological Traditions. Oxford: Oxford University Press. 1994
12. Communication. 2012. Vol. 18, no. 2. P. 191–208. URL: https://doi.org/10.1080/13216597.2012.709925
13. Coser, Lewis A. Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context. New York: Harcourt Brace Jovanovich. 1971.
14. Gasset J. O. y. La Rebelion de Las Masas : Andres Bello, 1996. 287 p.
15. Geertz C. The Interpretation of Cultures: Selected Essays. N.-Y. : Basic Books, Inc., 1973. 470 p.
16. Giddens A. Runaway world: How globalization is reshaping our lives. New York : Routledge, 2000. 124 p.
17. Hadziahmetovic, Nereida & Pintol, Amel & Budnjo, Fahrudin. (2021). Development of Social Media in Modern Political Marketing. European Researcher. 12. 10.13187/er.2021.1.26.
18. Horkheimer M. A Life in Letters: Selected Correspondence (Texts and Contexts) : University of Nebraska Press, 2008. 446 p.
19. Jameson F. Postmodernism and Consumer Society. Postmodern Debates. URL: https://art.ucsc.edu/sites/default/files/Jameson_Postmodernism_and_Consumer_Society.pdf
20. Jameson F. Postmodernism, or, The cultural logic of late capitalism. Durham : Duke University Press, 1991. 438 p.
21. Kellner D. Zygmunt Bauman's Postmodern Turn. Theory, Culture & Society. 1998. Vol. 15, no. 1. P. 73–86.
22. Komter Aafke. Heirlooms, Nikes and Bribes: Towards a Sociology of Things. Sociology. Vol. 35, No. 1 (February 2001), pp. 59-75
23. Kristeva J. Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art. Poetics Today. 1982. Vol. 3, no. 4. P. 193.
24. Kristeva J. La chair des mots. L'interprétation. 2012. P. 133.
25. Laclau E., Mouffe Ch. Hegemony and socialist strategy : towards a radical democratic politics. London, 1985. 197 p.
26. Latouche S. The modernization of the world: The significance, scope, and limits of the drive towards global uniformity. Cambridge, MA : Polity Press, 1996. 160 p. London, 2001. P. 22–36. URL: https://doi.org/10.1057/978-1-137-04505-8_3
27. Marcuse H. One dimensional man. London : Sphere Books Ltd., 1968. 200 p.
28. Marrifield A. Henri Lefebvre: A socialist in space. In: Crang M. anf Thrift N. (Ed.) // Thinking space. New York, London, 2000. P. 167–182.
29. Marshall K. P. A Framework for Identifying Factors That Influence Fine Art Valuations from Artist to Consumers. Marketing Management. 2011. P. 111123.
30. McLuhan M. The Gutenberg galaxy: The making of typographic man. Toronto : University of Toronto Press, 2011. 331 p.
31. Preda Alex. The Turn to Things: Arguments for a Sociological Theory of Things. The Sociological Quarterly. Vol. 40, No. 2 (Spring, 1999), pp. 347-366
32. Robertson R. Globalisation or glocalisation?. Journal of International
33. Stichweh R. On the Genesis of World Society: Innovations and Mechanisms. Distinktion: Journal of Social Theory. 2000. Vol. 1, no. 1. P. 27–38. URL: https://doi.org/10.1080/1600910x.2000.9672769
34. Ursprung H. W. Reputation, Price and Death: An Empirical Analysis of Art Price Formation. Economic Inquiry. 2011. Vol. 49, № 3. P. 697-715.
35. Veltuis O. Talking Prices: Symbolic Meanings of Prices on the Market for Contemporary Art : Princeton, Princeton University Press, 2005. 288 p.
36. Wallerstein I. M. The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century (Studies in Social Discontinuity) : Academic Press, 1980. 410 p.
37. Етапи розвитку соціологічної думки : Монтеск‘є, Конт, Маркс, Токвіль, Дюркгайм, Парето, Вебер / Р. Арон ; пер. з фр. Г. Філіпчука. – Київ : Юніверс, 2004. – 688 с.
38. Історія соціологічної думки: навч. енциклопед. слов.-довід. / за наук. ред. В. М. Пічі ; Соціол. асоц. України, Львів. обл. від-ня САУ. — Львів: Новий Світ-2000 : Піча С. В., 2016. — 686 с. — (Вища освіта в Україні). — Бібліогр. в кінці ст. — Імен. покажч.: с. 666—676.
39. Кондратик Л. Й. Історія соціології України в іменах: Навч. посібник / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соціальних наук; Відп. ред. Г. О. Юхимчук. — Луцьк: Вид-во ВДУ, 1996. — 105 с.
40. Лапан Т. Д. Історія соціології. Ч. І. Навчальний посібник. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 236 с.
41. Маркс К. До критики політичної економії. Пер. з нім. М. Порша за ред. Є. Касяненка. Харків: Державне видавництво України, 1926. 198 с.

42. Мартинов А. Ю. Історична соціологія // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2005. — Т. 3 : Е — Й. — С. 572. — 672 с.
43. Основи соціології: підручник / Є. Б. Тихомирова. — Рівне: Перспектива, 2007. — 333 с.
44. Попова І.М. Соціологія. Пропедевтичний курс: Підручник для студентів вищих навчальний закладів. – Київ: Тандем.-1996. – 271 с.
45. Соціологія: підручник / М. П. Козирєв ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. — 655 с.
46. Якуба О.О. Соціологія. – Харків, Константа, 1996. – 161 с.